

РЕШЕНИЕ НА СЪДА

11 януари 2000 година*

„Равно третиране на мъжете и жените - Ограничаване на достъпа на жените до военни постове в Bundeswehr”

По дело C-285/98

с предмет преюдициално запитване, отправено до Съда съгласно член 177 от Договора за ЕО (понастоящем член 234 ЕО) от страна на Verwaltungsgericht Hannover (Германия), в производството, висящо пред този съд между

Tanja Kreil

и

Bundesrepublik Deutschland,

относно тълкуването на Директива 76/207/ЕИО на Съвета от 9 февруари 1976 г. относно прилагането на принципа на равното третиране на мъжете и жените по отношение на достъпа до заетост, професионалната квалификация и развитие, и условията на труд (ОВ L 39, стр. 40), по-специално на член 2 от нея,

СЪДЪТ,

в състав: г-н G. C. Rodríguez Iglesias, председател, г-н J. C. Moitinho de Almeida и г-н L. Sevón, председатели на състав, г-н P. J. G. Kapteyn, г-н C. Gulmann, г-н J.-P. Puissochet (докладчик), г-н G. Hirsch, г-н H. Ragnemalm и г-н M. Wathelet, съдии,

генерален адвокат: г-н A. La Pergola,

секретар: г-жа L. Hewlett, администратор,

като има предвид писмените становища, представени:

- за г-жа Kreil, от адв. J. Rothardt, Rechtsanwalt, Soltau,

- за германското правителство, от г-н W.-D. Plessing, Ministerialrat във Федералното министерство на икономиката и г-н C.-D. Quassowski, Regierungsdirektor в същото министерство, в качеството на представители,

- за Комисията на Европейските общности, от г-н J. Grunwald, правен съветник, в качеството на представител,

* Език на производството: немски.

предвид Доклада от съдебното заседание,

след като изслуша устните становища на г-жа Kreil, за която се явява адв. J. Rothardt; на германското правителство, за което се явява г-н C.-D. Quassowski; на италианското правителство, за което се явява г-н D. Del Gaizo, avvocato dello Stato; на правителството на Обединеното кралство, за което се явява г-н J.E. Collins, Assistant Treasury Solicitor, в качеството на представител, подпомаган от г-н N. Pleming, QC; и на Комисията, за която се явява г-н J. Grunwald, представени в съдебното заседание от 29 юни 1999 г.,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 26 октомври 1999 г.,

постанови настоящото

Решение

1. С Определение от 13 юли 1998 г., постъпило в Съда на 24 юли същата година, Verwaltungsgericht Hannover (административен съд) е поставил по силата на член 177 на от Договора за ЕО (понастоящем член 234 ЕО) един преюдициален въпрос относно тълкуването на Директива 76/207/ЕИО на Съвета от 9 февруари 1976 г. относно прилагането на принципа на равното третиране на мъжете и жените по отношение на достъпа до заетост, професионалната квалификация и развитие, и условията на труд (ОВ L 39, стр. 40, наричана по-нататък „Директивата”), по-специално на член 2 от нея.

2. Въпросът е поставен в рамките на спор между г-жа Kreil и Bundesrepublik Deutschland относно отказа да ангажират заинтересованата в службата по поддръжка (оръжейна електроника) на Bundeswehr.

Правната уредба

3. Член 2, параграфи 1 - 3 от Директивата предвижда:

„1. По смисъла на последващите разпоредби, принципът на равното третиране означава липсата на всякаква дискриминация, основана на пола, пряко или непряко, в частност чрез позоваване на брачното или до семейното положение.

2. Настоящата директива не накърнява правото на държавите-членки да изключат от приложното Ж поле професионалните дейности и, евентуално, обучението за тяхното извършване, за които полът представлява определящ фактор, поради тяхната същност или условията, при които се извършват.

3. Настоящата директива не накърнява разпоредбите относно закрилата на жените, по-специално по време на бременност и майчинство.”

4. Член 9, параграф 2 от Директивата предвижда: „Държавите-членки правят периодично преглед на професионалните дейности, цитирани в член 2, параграф 2, за да се уверят дали е основателно запазването на посочените изключения, от гледна точка на социалното развитие. Те уведомяват Комисията за резултатите от това преразглеждане”.

5. Член 12a от Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (Основен закон за Федерална република Германия) предвижда:

„(1) Мъжете, които са навършили осемнадесет годишна възраст, могат да бъдат задължени да служат във въоръжените сили, във федералната гранична охрана или в организацията за гражданска отбрана.

...

(4) Ако, докато е налице положение на отбрана, изискванията на гражданската служба в гражданското обществено здраве и медицинската система или в стационарната военно-болнична организация не могат да бъдат посрещнати на доброволна основа, жените на възраст между осемнадесет години и петдесет и пет години могат да бъдат назначени в такива служби от или по силата на закон. Те не могат по никакъв начин да извършват служба, включваща използването на оръжия.”

6. Достъпът за жените до военни постове в Bundeswehr се урежда по-специално от член 1, параграф 2 от Soldatengesetz (Законът за войниците, наричан по-нататък „SG”) и от член 3a от Soldatenlaufbahnverordnung (Правилник относно кариерите на войниците, наричан по-нататък „SLV”), съгласно които жените могат да се запишат единствено като доброволци и единствено в медицинските и военно-музикалните служби.

Спорът по главното производство

7. През 1996 г., г-жа Kreil, която е получила обучение по електроника, кандидатства за доброволна служба в Bundeswehr, като желае да бъде наета в службата по поддръжка (оръжейната електроника). Нейното заявление е отхвърлено от центъра по набиране на персонал, а след това от главната служба по персонала на Bundeswehr поради това, че на жените е забранено чрез закон да служат на военни постове, включващи използването на оръжия.

8. Тогава заинтересованата завежда иск пред Verwaltungsgericht Hannover (административен съд на Ханوفر), като твърди по-специално, че отхвърлянето на нейното заявление по причини, основани единствено на пол, противоречи на правото на Общността.

9. Като смята, че разрешението на спора изиска тълкуване на Директивата, Verwaltungsgericht Hannover решава да спре производството и да постави пред Съда следния преюдициален въпрос:

„Нарушава ли се Директива 76/207/ЕИО на Съвета от 9 февруари 1976 г., по-специално член 2, параграф 2 от тази директива, от член 1, параграф 2, трето изречение от Soldatengesetz (Закона за войниците) във версията му от 15 декември 1995 г. (BGBl. I, стр. 1737), както е изменен последно от Закона от 4 декември 1997 г. (BGBl. I, стр. 2846), и член 3а от Soldatenlaufbahnverordnung (Правилника относно кариерите на войниците), във версията, публикувана на 28 януари 1998 г. (BGBl. I, стр. 326), по силата на които жените, които се записват като доброволци, могат да бъдат ангажирани единствено в медицинските и военно-музикалните служби и са изключени във всеки случай от въоръжената служба?“

По преюдициалния въпрос

10. С този въпрос, препращащият съд пита по същество дали Директивата изключва прилагането на национални разпоредби, такива като тези на германското право, които изключват жените от военни постове, включващи използването на оръжия, и които им позволяват достъп единствено до медицинските и военно-музикалните служби.

11. Г-жа Kreil твърди, че това изключване съставлява пряка дискриминация, която противоречи на Директивата. Тя смята, че по отношение на правото на Общността, не е допустимо закон или регламент да забранява достъпа на жена до професията, която тя желае да упражнява.

12. Германското правителство, от друга страна, смята че правото на Общността не изключва въпросните разпоредби на SG и SLV, които са в съответствие с германската конституционна норма за забрана на жените да изпълняват въоръжена служба. Според него, правото на Общността по принцип не урежда въпроси на отбраната, които са част от областта на общата външна политика и политика на сигурност, и които остават в рамките на сферата на суверенитета на държавите-членки. Второ, дори ако Директивата може да се приложи спрямо въоръжените сили, въпросните национални разпоредби, които ограничават достъпа за жените до определени постове в Bundeswehr, са оправдани съгласно член 2, параграфи 2 и 3 от Директивата.

13. Италианското правителство и правителството на Обединеното кралство, които са представили устни становища, твърдят основно, че решенията относно организацията и бойните способности на въоръжените сили не попадат в обхвата на Договора. Обратното, те твърдят, че при определени обстоятелства член 2, параграф 2 от Директивата позволява изключване на жените от служба в бойните единици.

14. Комисията смята, че Директивата, която се прилага спрямо заетост в обществената служба, се прилага спрямо заетост във въоръжените сили. Тя смята, че член 2, параграф 3 от Директивата не може да оправдае по-голяма защита за жените срещу рисковете, на които мъжете и жените са еднакво изложени. Що се отнася до въпроса дали заетостта, желана от г-жа Kreil, съставлява част от дейности, чиято същност или условия, при които се извършват, изискват като определящ фактор по смисъла на член 2, параграф 2 от Директивата, да бъдат упражнявани от мъжете, а не от жените, според Комисията, препращащият съд е този, който трябва да отговори на този въпрос, като има предвид принципа за пропорционалност и като вземе предвид както преценката, която запазва всяка държава-членка съобразно своите собствени конкретни обстоятелства, така и на прогресивното естество на прилагането на принципа за равно третиране на мъжете и жените.

15. Първо, както отбелязва Съдът в точка 15 от Решение от 26 октомври 1999 г., по дело Sirdar (C-273/97, Recueil стр. I-7403), държавите-членки, които трябва да приемат подходящи мерки за гарантирането на тяхната вътрешна и външна сигурност, трябва да вземат решения относно организацията на техните въоръжени сили. Не следва обаче, че такива решения трябва задължително да попаднат извън обхвата на правото на Общността.

16. Всъщност както Съдът вече е установил, единствените членове, в които Договорът предвижда дерогации, приложими в ситуации, които могат да засегнат обществената сигурност, са членове 36, 48, 56, 223 (понастоящем след изменение членове 30 ЕО, 39 ЕО, 46 ЕО и 296 ЕО) и член 224 (понастоящем член 297 ЕО), които се отнасят до изключителни и ясно определени случаи. Не е възможно да се предположи от тези членове, че за Договора е присъщо едно общо изключение, изключващо от обхвата на правото на Общността всички мерки, предприети поради причини във връзка с обществената сигурност. Да се признае наличието на такова изключение, независимо от конкретните изисквания, предвидени от Договора, могат да накърнят обвързващото естество на правото на Общността и неговото еднакво прилагане (вж. в този смисъл Решения от 15 май 1986 г., по дело Johnston, 222/84, Recueil стр. 1651, точка 26, и по дело Sirdar, посочено по-горе, точка 16).

17. Понятието за обществена сигурност по смисъла на членовете от Договора, посочени в предходната точка, обхваща както вътрешната сигурност на една държава-членка, както в Решение по дело Johnston, посочено по-горе, така и нейната външна сигурност, както в делото, разглеждано в главното производство в Решение по дело Sirdar, посочено по-горе (вж. в този смисъл Решение от 4 октомври 1991 г., по дело Richardt и „Les Accessoires Scientifiques”, C-367/89, Recueil стр. I-4621, точка 22; Решение от 17 октомври 1995 г., по дело Leifer и други, C-83/94, Recueil стр. I-3231, точка 26, и Решение по дело Sirdar, посочено по-горе, точка 17).

18. Освен това, някои от дерогациите, предвидени от Договора, засягат само нормите относно свободното движение на стоки, лица и услуги, а не и социалните разпоредби на Договора, от които е част принципа за равно третиране на мъжете и жените, на който се позовава г-жа Kreil. В съответствие с постоянна съдебна практика, този принцип е от общо приложение и Директивата се прилага спрямо заетост в общественния сектор (вж. Решение от 21 май 1985 г., по дело Комисия/Германия, 248/83, Recueil стр. 1459, точка 16; Решение от 2 октомври 1997 г., по дело Gerster, C-1/95, Recueil стр. I-5253, точка 18, и Решение по дело Sirdar, посочено по-горе, точка 18).

19. Следва, че Директивата е приложима в такава ситуация като тази, която се разглежда в главното производство.

20. Следователно трябва да се напомни, че по силата на член 2, параграф 2 от Директивата, държавите-членки могат да изключат от обхвата на Директивата професионалните дейности, за които поради тяхната същност или условията, при които се извършват, полът представлява определящ фактор; трябва да се отбележи, обаче, че като дерогация от индивидуално право, предвидено в Директивата, тази разпоредба трябва да се тълкува строго (вж. Решения, посочени по-горе, по дело Johnston, точка 36, и по дело Sirdar, точка 23).

21. По този начин Съдът признава, например, че полът може да бъде определящ фактор за постове, такива като тези на затворнически надзиратели и ръководители на затворнически надзиратели (Решение от 30 юни 1988 г., по дело Комисия/Франция, 318/86, Recueil стр. 3559, точки 11 - 18), за някои дейности такива като полицейски дейности, упражнявани в ситуации, когато са налице сериозни вътрешни смущения (Решение по дело Johnston, посочено по-горе, точки 36 и 37) или за служба в някои специални бойни единици (Решение по дело Sirdar, посочено по-горе, точки 29 - 31).

22. Една държава-членка може да ограничи такива дейности и съответната професионално обучение спрямо мъжете или жените, според случая. В подобен случай, както е ясно от член 9, параграф 2 от Директивата, държавите-членки имат задължението да правят периодично преглед на засегнатите дейности, за да решат дали, от гледна точка на социалното развитие, дерогацията от общата схема на Директивата все още може да бъде запазена (вж. Решения, посочени по-горе, по дело Johnston, точка 37, и по дело Sirdar, точка 25).

23. При определянето на обхвата на всяка дерогация от основно право такова като равното третиране на мъжете и жените, трябва също така да се спазва принципът за пропорционалност, един от общите принципи на правото на Общността, както изтъква Съдът в точка 38 на Решение по дело Johnston, посочено по-горе и точка 26 от Решение по дело Sirdar, посочено по-горе. Този принцип изисква дерогациите да останат в рамките на границите на това, което е подходящо и необходимо, за да се постигне преследваната цел и изисква принципът за равно третиране да бъде във възможно най-голяма степен съгласуван с изискванията на обществената

сигурност, които определят контекста, в който трябва да се осъществяват въпросните дейности.

24. В зависимост от обстоятелства обаче, националните органи имат определена степен на преценка при приемането на мерки, които те смятат за необходими, за да се гарантира обществената сигурност в една държава-членка (вж. Решения, посочени по-горе, по дело *Leifer*, точка 35 и по дело *Sirdar*, точка 27).

25. Следователно е важно, както посочва Съдът в точка 28 от Решение по дело *Sirdar*, посочено по-горе, да се установи дали, при обстоятелствата на настоящето дело, мерките, приети от националните органи при упражняването на преценката, която им се признава, всъщност имат за цел гарантирането на обществената сигурност и това дали те са подходящи и необходими за постигането на тази цел.

26. Както бе обяснено в точки 5, 6 и 7 от настоящото решение, отказът да се ангажира ищецът по главното производство в службата на *Bundeswehr*, в която тя желае да бъде наета, се основава на разпоредбите на германското право, които предвиждат пълно изключване на жените от военни постове, включващи използването на оръжия, и които позволяват на жените достъп единствено до медицинските и военно-музикалните служби.

27. С оглед на неговия обхват, такова изключване, което се прилага спрямо почти всички военни постове в *Bundeswehr*, не може да се разглежда като дерогираща мярка, оправдана от специфично естество на въпросните постове или от конкретните условия, при които се извършват. Дерогациите, предвидени в член 2, параграф 2 от Директивата, могат да се приложат единствено спрямо специфични дейности (вж. в този смисъл Решение по дело Комисия/Франция, посочено по-горе, точка 25).

28. Освен това, като се има предвид самото естество на въоръжените сили, фактът че лицата, които служат в тези сили могат да бъдат призовани да използват оръжия, не може само по себе си да оправдае изключването на жените от достъпа до военни постове. Както обясни германското правителство, в службите на *Bundeswehr*, които са достъпни за жените, се предоставя основна подготовка за използване на оръжия, за да се подпомогне персонала на тези служби да се самозащитава и да подпомага други лица.

29. При тези обстоятелства, дори ако се вземе предвид преценката, която те имат що се отнася до възможността да се запази въпросното изключване, националните органи не могат, без да нарушат принципа за пропорционалност, да приемат общата позиция, че съставът на всички въоръжени единици в *Bundeswehr* трябва да остане изключително от мъже.

30. Накрая, що се отнася до възможното прилагане на член 2, параграф 3 от Директивата, на което германското правителство също така се позовава, тази разпоредба, както поддържа Съдът в точка 44 на Решение по дело *Johnston*,

посочено по-горе, е предназначена да защити биологичното състояние на жената и специалното отношение, което съществува между жената и нейното дете. Това следователно не позволява изключването на жените от определен вид заетост по причина на това, че на тях трябва да се предостави по-голяма защита, отколкото на мъжете срещу рисковете, които са отделни от специфичните нужди на жените от защита, такива като тези, които изрично са упоменати.

31. Следва, че пълното изключване на жените от всички военни постове, включващи използването на оръжия, не е една от разликите при третирането, позволени от член 2, параграф 3 от Директивата поради грижа за защитата на жените.

32. Следователно на преюдициалния въпрос трябва да се отговори, че Директивата изключва прилагането на национални разпоредби, такива като тези на германското право, които изключват по общ начин жените от военни постове, включващи използването на оръжия, и които им позволяват достъп единствено до медицинските и военно-музикалните служби.

По съдебните разноски

33. Разходите, направени от германското, италианското правителство и правителството на Обединеното кралство и от Комисията, които са представили становища пред Съда, не подлежат на възстановяване. С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело има характер на инцидентен установителен иск в производството, висящо пред националния съд, последният следва да се произнесе по съдебните разноски.

По изложените съображения,

Съдът,

като се произнася по въпроса, поставен пред него от Verwaltungsgericht Hannover с Определение от 13 юли 1998 г., реши:

Директива 76/207/ЕИО на Съвета от 9 Февруари 1976 г. относно прилагането на принципа на равното третиране на мъжете и жените по отношение на достъпа до заетост, професионалната квалификация и развитие, и условията на труд изключва прилагането на национални разпоредби, такива като тези на германското право, които изключват по общ начин жените от военни постове, включващи използването на оръжия, и които им позволяват достъп единствено до медицинските и военно-музикалните служби.

Подписи

Произнесено в открито съдебно заседание в Люксембург на 11 януари 2000 година.

Подписи